

Vergaderjaar 2020–2021

35 526

Tijdelijke bepalingen in verband met maatregelen ter bestrijding van de epidemie van covid-19 voor de langere termijn (Tijdelijke wet maatregelen covid-19)

Nr. 64

ADVIES AFDELING ADVISERING RAAD VAN STATE EN NADER RAPPORT

Hieronder zijn opgenomen het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State d.d. 27 juli 2021 en het nader rapport d.d. 26 augustus 2021, aangeboden aan de Koning door de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State is cursief afgedrukt.

Blijkens de mededeling van de Directeur van Uw Kabinet van 13 juli 2021 no. 2021001414, machtigde Uwe Majesteit de Afdeling advisering van de Raad van State haar advies inzake het bovenvermelde onderwerp rechtstreeks aan mij te doen toekomen. Dit advies, gedateerd 27 juli 2021, no. W13.21.0225/III, bied ik U hierbij aan.

De tekst van het advies treft u hieronder aan, voorzien van mijn reactie.

Bij Kabinetsmissive van 13 juli 2021, no. 2021001414, heeft Uwe Majesteit, op voordracht van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mede namens de Minister van Justitie en Veiligheid en de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, bij de Afdeling advisering van de Raad van State ter overweging aanhangig gemaakt de adviesaanvraag ingevolge 58t van de Wet publieke gezondheid over de krachtens hoofdstuk Va van de Wet publieke gezondheid geldende maatregelen, met het oog op een voorgenomen besluit tot verlenging per 1 september 2021, als bedoeld in artikel VIII, derde lid, van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19, met nota van toelichting

Artikel 58t van de Wet publieke gezondheid (Wpg) bepaalt dat de Afdeling advisering van de Raad van State wordt gehoord over de krachtens hoofdstuk Va van de Wet publieke gezondheid (Wpg) geldende maatregelen, voorafgaand aan het besluit tot verlenging als bedoeld in

artikel VIII, derde lid van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 (Twm).¹ Een verlenging van de gelding van dit tijdelijke hoofdstuk van de Wpg, alsmede van de andere in artikel VIII, eerste lid, van de Twm genoemde bepalingen, geschiedt bij koninklijk besluit (kb) voor telkens maximaal drie maanden. Bij kb van 17 mei 2021 is de geldingsduur van de Twm verlengd tot 1 september 2021.² Dat brengt met zich dat vóór 1 september 2021 opnieuw een besluit over de verlenging moet worden genomen.

Met het oog op dit advies heeft de Afdeling vooraf de beschikking gekregen over een ontwerpbesluit waarin het voornemen tot verlenging wordt toegelicht. Daarin wordt voorgesteld om het tijdstip van verval van de Twm vast te stellen op 1 december 2021. De bepalingen met betrekking tot het vertoeven in de open lucht (de avondklok) en met betrekking tot de informatieverstrekking door de burgemeester worden echter niet verlengd. Deze vervallen daarmee per 1 september 2021.³

Gelet op de huidige omstandigheden acht de Afdeling het oordeel gerechtvaardigd dat het verlengen van verreweg de meeste bepalingen van de Twm is aangewezen. Hierbij betreft de Afdeling dat de Twm ook noodzakelijk is voor de gefaseerde afschaling van de maatregelen. Verlenging van de in artikel VIII, eerste lid, genoemde bepalingen van de Twm (met uitzondering van artikel 58s, derde lid) met een termijn van drie maanden ligt volgens haar daarom in de rede. Dat de grondslag voor het vaststellen van een ministeriële regeling om het vertoeven in de open lucht te beperken thans kan vervallen, behoeft naar haar oordeel nog nadere toelichting. Voorts vraagt de Afdeling aandacht voor verduidelijking van de criteria voor verlenging, het belang van een geleidelijke afschaling met het oog op de geloofwaardigheid en effectiviteit van de maatregelen en de zorgvuldigheid van wetgeving met het oog op de wettelijke goedkeuring van het kb tot verlenging. Hierna werkt de Afdeling het voorgaande uit.

1. Systematiek verlenging Twm

Artikel VIII van de Twm regelt het verval en de mogelijke verlenging van de in deze wet geregelde bepalingen. Het biedt verschillende mogelijkheden. De eerste mogelijkheid is om geheel af te zien van een kb tot verlenging. In dat geval vervallen op grond van artikel VIII, eerste lid, alle daarin genoemde bepalingen. Het in de Twm neergelegde instrumentarium is dan niet langer beschikbaar, óók niet als de bestrijding van het virus dat wel (gedeeltelijk) (weer) noodzakelijk zou maken. De tweede mogelijkheid is het volledig verlengen van de Twm. Dat is tot dusver tweemaal gebeurd.⁴

Artikel VIII biedt echter ook tussenmogelijkheden doordat het «gedifferentieerd verval» (of gedifferentieerde verlenging) mogelijk maakt. Op grond van artikel VIII, tweede en derde lid, kan voor de bepalingen van de Twm of onderdelen daarvan worden bepaald dat zij op een eerder of juist later tijdstip vervallen. Van belang in dit verband is dat de materiële invulling van de beperkende maatregelen voor een groot deel geschiedt door

¹ Wet van 28 oktober 2020, houdende Tijdelijke bepalingen in verband met maatregelen ter bestrijding van de epidemie van covid-19 voor de langere termijn (Tijdelijke wet maatregelen covid-19), Stb. 2020, 441.

² Stb. 2021, 232.

³ De bepalingen aangaande de avondklok betreffen artikelen 58c, zevende lid, 58e, tweede lid, onder c, 58j, eerste lid, onder f, van de Wpg. De bepaling aangaande de informatieverstrekking door de burgemeester betreft artikel 58s, derde lid, van de Wpg.

⁴ Besluit van 18 februari 2021, houdende verlenging van de geldingsduur van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19, Stb. 2021, 93; en Besluit van 17 mei 2021, houdende de tweede verlenging van de geldingsduur van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19, Stb. 2021, 232.

regelgeving op lager niveau, namelijk amvb's en ministeriële regelingen. Dit betekent dat indien nog onvoldoende zeker is of de wettelijke basis hiervoor in de wet zelf nu al gemist kan worden omdat opschaling mogelijk op redelijk korte termijn weer noodzakelijk is, de lagere regelgeving wel alvast, al dan niet gedeeltelijk, kan worden ingetrokken. Dit biedt de mogelijkheid om af te schalen, zonder het risico te nemen dat niet meer kan worden opgeschaald als de bestrijding van het virus dat noodzakelijk maakt. Voor zover het gaat om de ministeriële regelingen maakt de Twm daarbij differentiatie en lokaal maatwerk mogelijk.⁵ Tegen deze achtergrond dient voorafgaand aan de verlenging op grond van de wettelijke criteria van noodzakelijkheid en proportionaliteit te worden bezien welke wettelijke bepalingen met het oog op de bestrijding van de epidemie van covid-19 voorlopig nog moeten worden behouden. Gelet daarop wordt in de toelichting op het ontwerpbesluit terecht per afzonderlijke maatregel toegelicht of handhaving van de wettelijke basis geboden is.

2. Noodzaak verlenging

Duidelijk is dat de covid-19-epidemie grillig verloopt, en dat voortijdig versoepelen ongunstige gevolgen kan hebben. Eind juni werden versoepelingen aangekondigd omdat de epidemie zich gunstig ontwikkelde. Korte tijd later echter steeg het aantal besmettingen opnieuw aanzienlijk. Het coronadashboard vermeldde 11.533 positieve testen op 12 juli, met een effectief reproductiegetal van 3 op 2 juli.⁶ Inmiddels stabiliseert het aantal positieve testen en is het reproductiegetal verminderd. De ziekenhuisbezetting loopt echter weer op, waarbij opvalt dat in vergelijking tot eerdere fasen van de pandemie ook relatief jonge mensen moeten worden opgenomen.

Verlenging van de Twm is slechts mogelijk voor zover dit noodzakelijk en proportioneel is voor de bestrijding van de epidemie van covid-19 of een directe dreiging daarvan.⁷ Gelet op de huidige omstandigheden komt de regering terecht tot het oordeel dat het overgrote deel van de Twm op dit moment nog niet kan worden gemist. De Afdeling onderschrijft dan ook het voorstel om in beginsel tot verlenging tot 1 december 2021 over te gaan.

Niettemin rijst de vraag welke criteria nu precies leidend zijn voor het besluit tot verlenging. De toelichting bij het kb geeft aan dat de regering zich hierin laat adviseren door het Outbreak Management Team (OMT).⁸ Het OMT hanteert drie ijkpunten met bijbehorende epidemiologische voorwaarden voor verdere versoepeling:⁹

1. risiconiveau zorgelijk is bereikt én alle inwoners van 18 jaar en ouder hebben ten minste één vaccinatie aangeboden gekregen;
2. risiconiveau waakzaam is bereikt én alle inwoners van 18 jaar en ouder hebben een volledige vaccinatie aangeboden gekregen;
3. covid-19 is blijvend onder controle.

De regering gaat er van uit dat verlenging van de wet geboden blijft zolang sprake is van een van de genoemde risiconiveaus (de eerste twee ijkpunten). Bij ijkpunt 3 immers, zo vermeldt de toelichting, is geen sprake meer van bestrijding van de epidemie of een directe dreiging daarvan en

⁵ Artikel 58e van de Wpg.

⁶ Coronadashboard | COVID-19 | Rijksoverheid.nl.

⁷ Artikel 58b van de Wpg.

⁸ Nota van toelichting, paragraaf 2.1.

⁹ Nota van toelichting, paragraaf 2.2.1.

komt daarmee de noodzaak voor de instandhouding van de Twm te vervallen.¹⁰

De Afdeling begrijpt dit zo dat de Twm (gedeeltelijk) in stand blijft totdat de pandemie «blijvend onder controle» is. Uiteraard is op dit moment moeilijk te voorspellen wanneer dat het geval is. Daarbij is de vraag hoe de medische criteria op grond waarvan «het blijvend onder controle zijn» van de pandemie wordt vastgesteld zich verhouden tot het criterium voor instandhouding van de wettelijke grondslagen. Niet uitgesloten is immers dat het nog geruime tijd duurt voordat het virus duurzaam onder controle is gebracht, terwijl al in een eerder stadium moet worden geoordeeld dat de Twm of bepaalde onderdelen van die wet ter bestrijding van de epidemie of een directe dreiging daarvan, mede gelet op de andere belangen die in die afweging een rol spelen, niet langer noodzakelijk en evenredig zijn.¹¹

Uit de toelichting op het ontwerpbesluit wordt daarom nog onvoldoende duidelijk hoe de ijkpunten die het OMT aanreikt zich verhouden tot de afwegingen die de regering dient te maken met betrekking tot de in de wet opgenomen eisen van noodzakelijkheid en proportionaliteit. De Afdeling adviseert daarover meer duidelijkheid te verschaffen.

Ter verduidelijking hiervan merkt de regering hierover het volgende op.

Maatregelen kunnen ingevolge de Twm slechts worden genomen indien deze noodzakelijk zijn voor en evenredig met de bestrijding van de epidemie van covid-19 of een directe dreiging daarvan in het Europees deel van Nederland, respectievelijk het Caribisch deel van Nederland. Voor de verlengingsbevoegdheid geldt eveneens dat deze slechts mag worden toegepast voor zover dat noodzakelijk en evenredig is. Dit is het juridische wegingskader dat in de wet is vastgelegd. Het kabinet laat zich hiervoor laat adviseren door het OMT en er vindt ook een sociaalmaatschappelijk economische reflectie plaats.

Het OMT is daarom gevraagd om te adviseren over maatregelen die nog nodig kunnen zijn. Uit het 116^e en 117^e OMT advies blijkt dat het treffen van maatregelen nodig kan zijn bij de risiconiveaus zorgelijk en waakzaam. Dat geldt bijvoorbeeld voor het personenvervoer of het maximeren van groepsgroottes. Of maatregelen daadwerkelijk genomen worden, zal (mede) afhankelijk van de actuele epidemiologische situatie op dat moment worden bezien, waarbij alsdan de noodzaak en evenredigheid van de voorgenomen maatregelen worden afgewogen. In dit kader is relevant te benadrukken dat verlenging van een bepaling van de Twm niet automatisch betekent dat ook de op grond van die bepaling vastgestelde beperkende maatregelen worden verlengd en dus blijven gelden. Deze grondslagen uit de Twm hoeven derhalve niet gebruikt te worden.

Het is inderdaad niet uitgesloten dat het nog geruime tijd duurt voordat het virus duurzaam onder controle is gebracht, terwijl al in een eerder stadium moet worden geoordeeld dat (bepaalde onderdelen van de) Twm mede gelet op de andere belangen die in die afweging een rol spelen, niet langer noodzakelijk en evenredig zijn. Dat is bij deze verlenging het geval met het laten vervallen van een onbenutte bevoegdheid voor de Minister van VWS om in een ministeriële regeling regels te stellen met betrekking tot de soort informatie die de burgemeester verstrekt en de wijze waarop de burgemeester de gegevens en inlichtingen verzamelt en verstrekt. Er is geen noodzaak voor de mogelijkheid om gebruik te kunnen maken van

¹⁰ Nota van toelichting, paragraaf 2.2.1.

¹¹ Artikel 58b van de Wpg.

deze bevoegdheid ter bestrijding van de epidemie. Voor de grondslag voor de avondklok geldt dat, gelet op de zeer ingrijpende aard van deze bevoegdheid en de huidige epidemiologische situatie, de verwachting van het kabinet is dat het voor de bestrijding van de epidemie niet opnieuw noodzakelijk is om deze bevoegdheid de komende periode in te zetten. Het is denkbaar dat het onverhoopt toch nodig kan zijn om gebruik te maken van deze mogelijkheid, bijvoorbeeld bij een snelle opmars van een zorgwekkende variantvirus waartegen de huidige vaccinaties geen bescherming bieden.¹² Gelet op de zeer ingrijpende aard van deze maatregel en de maatschappelijke gevolgen hiervan, ligt het evenwel vanuit evenredigheidsoverwegingen voor de hand om – als de inzet van deze maatregel wordt voorzien – eerst samen met de Staten-Generaal een (spoed)wetgevingsprocedure te volgen.¹³

Wat betreft het derde ijkpunt, de situatie waarin covid-19 (wereldwijd) blijvend onder controle is, is er geen sprake meer van een dreiging van een epidemie met het virus SARS-CoV-2. Gelet op de mondiale vaccinatiegraad is een wereldwijde controle nog een lange termijn perspectief. Het 116^e en 117^e OMT adviseert bij dit ijkpunt om de maatregelen van thuisblijven en testen bij klachten te stoppen.

Op dit moment is het nog niet duidelijk in hoeverre het virus SARS-CoV-2 aanwezig zal blijven, in welke mate, in welke variant en hoe de immuniteit duurzaam geborgd kan worden met de huidige vaccins. De verwachting is dat dit zo is, maar een terugvaloptie is nodig indien deze verwachting zou moeten worden aangepast. Er is evenmin consensus of er sprake is van een overgangsfase van een epidemie van covid-19 naar een endemie, of dat deze overgangsfase nog aanstaande is. Het is begrijpelijk dat duidelijkheid is gewenst over de vraag welk medische criteria gelden voor het oordeel dat het virus onder controle is, maar die criteria zijn helaas niet voorhanden. Zo leek het eind juni 2021 op basis van het epidemiologisch beeld verantwoord om maatregelen af te schalen, maar was er binnen enkele weken een snelle toename van het aantal patiënten met covid-19, met een stijging van reguliere ziekenhuisopnamen en IC-opnames. Gelet op het grillige verloop van de covid-19 epidemie, zoals de Afdeling advisering zelf ook opmerkt, is het daarom niet mogelijk van tevoren nadere criteria te omschrijven dan hetgeen reeds is opgenomen in het wettelijk kader. Zowel bij de verlenging van de Twm, als bij het treffen van maatregelen zal uiteraard telkens een belangenafweging plaatsvinden en de proportionaliteit van de maatregelen worden toelicht.

Wanneer covid-19 wereldwijd blijvend onder controle is, vervalt in die situatie de noodzaak voor instandhouding van de Twm. Dan is immers ook geen grondslag nodig voor het nemen van maatregelen, zoals het stellen van eisen voor de inreis of een quarantaineplicht, om de import van virus(varianten) en grensoverschrijdende verspreiding van het virus tegen te gaan.

Gelet op het OMT-advies is het niet reëel te veronderstellen dat die situatie dit najaar aan de orde zal. Om die reden heeft de regering enkel de eerste twee ijkpunten (zorgelijk en waakzaam) betrokken in haar beoordeling van de noodzaak van deze verlenging. Uit het OMT-advies blijkt dat er in het najaar nog steeds sprake is van een directe dreiging van de epidemie van covid-19 waardoor (nieuwe) maatregelen ter afwending van die dreiging noodzakelijk kunnen zijn, bijvoorbeeld als nieuwe varianten van het virus SARS-CoV-2 in de rest van de wereld hun intrede

¹² Handelingen I 2020/21, nr. 46, item 2.

¹³ Handelingen I 2020/21, nr. 46, item 2, p. 17.

doen. Daarnaast kunnen in Nederland ook ervaringen plaatsvinden in het najaar waardoor maatregelen nodig zijn voor de bestrijding van de epidemie van covid-19. De bepalingen van de Twm bieden daarvoor het wettelijk kader.

3. Geleidelijkheid afschaling

Het grillige verloop van de epidemie maakt het – in ieder geval op relatief korte termijn – zeer lastig om vooraf nauwkeurig besluiten te nemen over het moment en de wijze waarop maatregelen kunnen worden op- of afgeschaald. Bij beslissingen over die op- en afschaling spelen voorts niet alleen de belangen die samenhangen met de volksgezondheid een rol, maar tevens andere belangen, zoals sociale en economische. Over de vraag in hoeverre een afweging van die belangen moet leiden tot op- of afschaling van de maatregelen, bestaan aanzienlijke verschillen van opvatting die de afgelopen periode duidelijk aan het licht zijn getreden. Mede gelet op de duur van de crisis is dat begrijpelijk en onvermijdelijk.

Dat neemt niet weg dat in de te maken afwegingen de effectiviteit van de Twm en van de daarop gebaseerde maatregelen steeds bijzondere aandacht behoeven. Voorkomen moet worden dat vanuit de zeer begrijpelijke wens om de samenleving weer open te stellen, doorgevoerde versoepelingen korte tijd daarna weer moeten worden teruggedraaid. Naast maatschappelijke teleurstelling ontstaat op die manier ook een aanmerkelijk risico dat de geloofwaardigheid en effectiviteit van het wettelijke regime en van de op grond daarvan genomen maatregelen worden aangetast.¹⁴ In dat licht bezien moet steeds worden afgewogen of juist ook met het oog op het zo spoedig mogelijk laten vervallen van de wet op de iets langere termijn, een trager en geleidelijker tempo van versoepelingen niet de voorkeur verdient. De Afdeling adviseert met het oog op de nabije toekomst inzicht te bieden in hoe dit gezichtspunt in de afwegingen van het kabinet zal worden betrokken.

Bij het afschalen van maatregelen wordt er steeds een afweging gemaakt tussen de epidemiologische-impact van de maatregelen en de sociaal-maatschappelijke gevolgen. In die afweging worden maatregelen die niet meer noodzakelijk zijn afgeschaald. De nadelige effecten van de maatregelen worden bovendien zo veel mogelijk beperkt. Maatregelen worden niet zekerheidshalve aangehouden op de middellange termijn, zoals dat gebeurt in andere landen. Het is niet aannemelijk dat dit daadwerkelijk leidt tot het eerder doen beëindigen van de epidemie. Tegelijkertijd zijn er landen waar we – met een terugblik – zien dat er met relatief korte intervallen nieuwe maatregelenregiems gelden.

Dat wil niet zeggen dat er niet geleidelijk wordt afgeschaald. In de noodzakelijkheids- en evenredigheidstoets komt het gezichtspunt van meer geleidelijk afschalen onder meer terug bij het eerlijk verdelen van de ruimte die er is om bepaalde maatregelen af te schalen.¹⁵ Bij het versoepelen (of indien nodig verzwaren) van maatregelen wordt ook constant een afweging gemaakt of het verantwoord is om in die specifieke sectoren ruimte te geven. Desondanks kan het achteraf blijken dat een versoepeling te snel is geweest. Dat is gebleken bij de versoepelingen

¹⁴ Vgl. de adviezen van de RIVM Corona Gedragsunit, bijlagen bij o.a. Kamerstukken II 2020/21, 25 295, nr. 1241 en 1297. Zie ook advies van de Afdeling advisering van 21 april 2021, W13.21.0109/III, ingevolge 58t van de Wet publieke gezondheid over de krachtens hoofdstuk Va van de Wet publieke gezondheid geldende maatregelen, met het oog op een voorgenomen besluit tot verlenging per 1 juni 2021, als bedoeld in artikel VIII, derde lid, van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19.

¹⁵ Die afweging is bijvoorbeeld tot uiting gekomen in het openingsplan van 18 juni 2021.

voor de nachthoreca door middel van de inzet van coronatoegangsbe-
wijzen die door diverse factoren niet waterdicht bleken te zijn.

Aan verbetering van die randvoorwaarden is gewerkt in de tussentijd. Er
is inmiddels een verbeterplan opgesteld.

4. Avondklok

*Voorgesteld wordt de grondslag voor het stellen van regels over het
vertoeven in de open lucht (de «avondklok») niet te verlengen. In de
toelichting op het ontwerpbesluit wordt in dat kader slechts gesteld dat
ook een «slapende» grondslag voor de avondklok niet meer nodig is. Naar
het oordeel van de Afdeling wordt daarmee niet inhoudelijk gemotiveerd
waarom deze grondslag nu zou moeten vervallen.*

*In dat kader is ook de vraag hoe deze summiere toelichting zich verhoudt
tot de toelichting die in het kader van de verlenging van andere wettelijke
grondslagen wordt gegeven. Zo stelt de regering bijvoorbeeld dat de
grondslag in de Twm voor het stellen van regels voor het gebruik of voor
consumptie gereed hebben van alcoholhoudende drank op openbare
plaatsen moet worden verlengd.¹⁶ De reden daarvoor is dat wanneer een
maatregel beperkingen regelt voor publieke plaatsen, bijvoorbeeld in de
horeca, moet worden voorkomen dat een «waterbedeffect» ontstaat door
verplaatsing van de drukte naar openbare plaatsen.¹⁷ Een dergelijke
redenering ontbreekt echter in de afweging over het vervallen van de
grondslag voor regels over het vertoeven in de open lucht, terwijl ook die
maatregel mogelijk een «waterbedeffect» – bijvoorbeeld vanuit restau-
rants of cafés naar etentjes en samenkomsten thuis – kan mitigeren.
De Afdeling merkt voorts op dat hernieuwde toepassing van artikel 8 van
de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag (Wbbbg), dat in
eerste instantie de grondslag voor het instellen van een avondklok
vormde,¹⁸ op dit moment niet meer aangewezen is. Nadat eerder de vraag
was gerezen of die grondslag voor de instelling van de avondklok
juridisch voldoende adequaat was,¹⁹ heeft de wetgever op voorstel van de
regering in februari 2021 terecht gekozen voor opname van de grondslag
in de Twm. Wanneer deze grondslag nu op voorstel van de regering
vervalt en het instellen van een avondklok dit najaar onverhoopt noodza-
kelijk zou blijken, ligt het daarom niet voor de hand daarvoor opnieuw
artikel 8 van de Wbbbg als grondslag te gebruiken.*

*Gelet op het voorgaande is de Afdeling van oordeel dat onvoldoende is
gemotiveerd waarom de grondslag voor het instellen van een avondklok
zou moeten vervallen. Zij adviseert dit nader toe te lichten.*

De avondklok kan inderdaad een waterbedeffect naar samenkomsten
thuis tegengaan. Tegelijkertijd gaat het om een maatregel die zeer
ingrijpend van aard is. Gelet op de huidige epidemiologische situatie, zijn
er echter geen concrete aanwijzingen voor de noodzaak om dit instrument
in te zetten om een dergelijk waterbedeffect in het najaar tegen te gaan.

¹⁶ Artikel 58j, eerste lid, onder e, van de Wpg.

¹⁷ Nota van toelichting, paragraaf 2.2.2.

¹⁸ Deze wet biedt de mogelijkheid om buiten de uitzonderingstoestand van artikel 103, eerste lid,
van de Grondwet, één of meer van de in de Wbbbg neergelegde noodbevoegdheden te
activeren ingeval buitengewone omstandigheden dit noodzakelijk maken (de zogenoemde
separate toepassing).

¹⁹ Rb. Den Haag 16 februari 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:1100; Hof Den Haag 26 februari 2021,
ECLI:NL:GHDHA:2021:285.

Zou na verval van artikel 58j, eerste lid, onder f, Wpg onverhoopt noodzaak bestaan het vertoeven in de openlucht te kunnen beperken, dan zal de regering uit evenredigheidsoverwegingen met de Tweede Kamer en de Eerste Kamer in gesprek gaan over een wettelijke basis voor een dergelijk instrument. Als de inzet van dit instrument vooraf wordt voorzien, ligt inderdaad voor de hand dat daarvoor een (spoed)wetgevingsprocedure wordt gevolgd, zoals eerder aan de Kamers is gemeld.²⁰

5. Rol van de Afdeling

Recentelijk is de wettelijke procedure tot verlenging van de Twm gewijzigd. Tot 17 juli 2021 gold dat de voordracht voor dit kb pas kon worden gedaan nadat een ontwerp daarvan minstens een week daarvoor aan beide Kamers der Staten-Generaal was overgelegd.²¹ Vanaf 17 juli 2021 geldt echter de Wet Verlengingsprocedures Tijdelijke wet maatregelen covid-19.²² Hiermee is de Twm gewijzigd in die zin dat de voorhangprocedure vervalt. In plaats daarvan wordt na plaatsing van het kb in het Staatsblad een voorstel van wet tot goedkeuring van het kb bij de Tweede Kamer ingediend.²³

De Afdeling wordt ook na wijziging van deze procedure krachtens artikel 58t Wpg gehoord over de geldende maatregelen, voorafgaand aan het besluit tot verlenging als bedoeld in artikel VIII, derde lid, van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 (Twm). De Afdeling kan daarnaast ook worden gehoord ná plaatsing van het kb, voorafgaand aan het indienen van het wetsvoorstel tot goedkeuring van het kb. In verband met het eerdere advies over het kb tot verlenging bepaalt de Twm echter dat, in afwijking van de normale wetsprocedure, van het horen van de Afdeling over dat wetsvoorstel kan worden afgezien.²⁴

De Afdeling wordt ongeveer zes weken voorafgaand aan de voorgestelde verlenging van de Twm gehoord. In dat verband merkt de Afdeling op dat de aan haar toegestuurde toelichting bij het kb is geschreven voorafgaand aan de recente ontwikkelingen, zoals onder meer de snelle stijging in besmettingen, een buitengewoon hoog reproductiegetal en een toename van het aantal ziekenhuisopnames. Deze ontwikkelingen zijn nog niet in de toelichting meegenomen. Zij is daarmee in zekere zin al verouderd. Dat illustreert dat het op dit moment – het moment waarop de Afdeling moet adviseren – lastig is te voorzien hoe de situatie zich over zes weken zal hebben ontwikkeld en in hoeverre met het oog daarop de verlenging van de Twm of delen daarvan moet worden beoordeeld.

Ná vaststelling en plaatsing van het kb in het Staatsblad wordt onverwijld de wetgevingsprocedure gestart ter goedkeuring van het kb. Gezien de recente ontwikkelingen en de snelheid waarmee zij elkaar opvolgen, kan, los van het advies van de Afdeling op grond van artikel 58t Wpg, er niet zonder meer van worden uitgegaan dat het kb dat daarna ter goedkeuring aan de beide Kamers wordt voorgelegd dezelfde inhoud heeft als het ontwerpbesluit dat eerder aan de Afdeling was toegezonden. Daarbij is van belang dat voor een zorgvuldige beoordeling van de noodzaak van verlenging niet alleen de inhoud van het kb zélf relevant is, maar ook de omstandigheden zoals die op of omstreeks het moment van verlenging gelden en recente adviezen die daarover in die periode zijn uitgebracht.

²⁰ Handelingen I 2020/21, nr. 46, item 2, p. 17.

²¹ Voormalig artikel VIII, vierde lid van de Twm.

²² Stb. 2021, nr. 359.

²³ Artikel VIII, vierde lid (nieuw) van de Twm.

²⁴ Artikel VIII, vierde lid van de Twm.

Het ligt daarom in de rede dat de Afdeling over een wetsvoorstel tot goedkeuring van een verlengingsbesluit (opnieuw) wordt gehoord. Dit geldt te meer omdat het in het kader van de verlenging gaat om wezenlijke constitutionele vragen waarbij de in de Grondwet vastgelegde rechten van de burger in de uitzonderlijke omstandigheden van dit moment, nadrukkelijk aan de orde zijn. De daarmee verband houdende afwegingen vereisen de grootst mogelijke zorgvuldigheid. In lijn met het door de regering bevestigde uitgangspunt²⁵ van artikel 73, eerste lid, Grondwet leest de Afdeling artikel VIII, vierde lid, van de Twm dan ook zo dat de Afdeling in beginsel over het wetsvoorstel tot goedkeuring van het kb wordt gehoord.

*De waarnemend vice-president van de Raad van State,
S.F.M. Wortmann*

De Afdeling advisering geeft terecht aan dat terughoudendheid dient te worden betracht bij gebruikmaking van de op grond van artikel 73, eerste lid, laatste volzin, van de Grondwet in artikel VIII, vierde lid, Twm neergelegde mogelijkheid om het horen van de Afdeling advisering over wetsvoorstellen achterwege te laten. Ingevolge de in artikel 58t Wpg verankerde adviestaak van de Afdeling advisering, wordt de Afdeling voorafgaand aan het besluit tot verlenging gehoord over de geldende maatregelen. De regering heeft gemeend dat juist deze bijzondere betrokkenheid van de Afdeling advisering vooraf als een bijzondere omstandigheid kan gelden die rechtvaardigt dat met toepassing van artikel 73, eerste lid, laatste volzin, van de Grondwet wordt voorzien in de mogelijkheid om af te zien van het horen van de Afdeling advisering over het goedkeuringswetsvoorstel. Voorts is van belang dat het goedkeuringswetsvoorstel uitsluitend strekt tot goedkeuring van het vastgestelde en bekendgemaakte koninklijk besluit inzake verlenging. Het goedkeuringswetsvoorstel bevat dus verder geen inhoudelijke bepalingen.

Bovendien verplicht de wet ertoe het goedkeuringswetsvoorstel onverwijld in te dienen. De Afdeling merkt terecht op dat er enige weken tussen de adviesaanvraag en de vaststelling van het koninklijk besluit liggen, hetgeen onvermijdelijk is gelet op de procedures die gevolgd moeten worden voordat het koninklijk besluit kan worden vastgesteld en bekendgemaakt. De vraag is of de actuele epidemiologische situatie op het moment van besluitvorming over vaststelling van het besluit dusdanig is gewijzigd dat dit tot andere afweging rondom de noodzaak en evenredigheid van de verlenging kan leiden. Het epidemiologische beeld kent weliswaar de nodige fluctuaties, maar is in relatie tot de besluitvorming over het verlengingsbesluit niet wezenlijk gewijzigd ten opzichte van het moment van het horen van de Afdeling.

De regering meent gelet op het voorgaande dat een adviesaanvraag over het goedkeuringswetsvoorstel achterwege kan blijven.

Ik moge U hierbij verzoeken in te stemmen met openbaarmaking van het advies en het nader rapport en toezending van deze stukken aan de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal.

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
H.M. de Jonge

²⁵ Kamerstukken II 2020–2021, 35 874, nr. 4, p. 8.